

REGLAMENT DES ESCUTS DES ENS LOCAUS DERA VAL D'ARAN

Resum

En aquesta comunicacion se presenten es procèssi de redaccion deth Reglament des escuts des ens locals dera Val d'Aran e un resum deth madeish, deth Reglament e constitucion dera Seccion d'Istòria der Institut d'Estudis Aranesi e der escut d'Aran.

Tot, a compdar dera Lei 16/1990, de 13 de junhsèga, deth regim especiau dera Val d'Aran e deth Decrèt, de 8 de gèr de 2003, de transferències de competències dera Generalitat de Catalunya ath Conselh Generau d'Aran en matèria de simbèus des ens locals.

Eth procès s'iníciè laguens des actes des VI Jornades Occitanocatalanes (14 a 19 de junhsèga de 2003) a on s'organize ua trobada de persones vinculades per profession o afeccion ara istòria d'Aran entà participar ena elaboracion des escuts civius aranesi. Ena trobada se cree ua comission entara elaboracion deth Reglament des escuts des ens locals dera Val d'Aran. Un an dempús, aquesta comission se constituís ena Seccion d'Istòria der Institut d'Estudis Aranesi (IEA).

Finaument, eth 27 d'octobre de 2004, eth plen deth Conselh Generau d'Aran apròve, per unanimitat, eth Reglament des escuts des ens locals dera Val d'Aran. Eth 29 de junh de 2005, eth plen apròve eth Reglament dera Seccion d'Istòria der IEA.

Er escut deth Conselh Generau d'Aran (1993) ei considerat eth deth territòri. Mos identifique e toti mos i sentim identificats, ei producte dera nòsta istòria e reflèxe e sintèsi dera nòsta personalitat e, per coherència, modèl dera rèsta d'escuts dera Val d'Aran.

Abstract

This article shows the redaction process of the Aran Valley Regulations of local entities' shields and a resume of the regulation and constitution of the History Section of the Institut d'Estudis Aranesi (Studies Institute of Aran valley) and the Aran shield.

Everything comes from the 16/1990 law, from June the 13th, of the Aran valley's special regime and its decree, from January the 8th of 2003, which regulated the transferences of competences in a matter of local entities symbols from the Generalitat de Catalunya to the Conselh Generau d'Aran.

Angel Claveria Aner
Seccion d'Istòria der
Institut d'Estudis Aranesi

Maria Pau Gómez Ferrer
Seccion d'Istòria der
Institut d'Estudis Aranesi

This process started during the VI Jornades Occitanocatalanes (June, from 14th to 19th, of 2003) acts, where a meeting of people related to Aran history decided to take part in the elaboration of these aranese civil shields. In this meeting, a commission for the elaboration of the Regulation for the Aran valley local entities shields was created. One year later, the same commission created the History Section of the Institut d'Estudis Aranese (IEA).

Finally, in October the 27th of 2004, the plenary of the Conselh Generau d'Aran approved, in unanimity, this Regulation and in June the 25th of 2005, it approves the regulation of the IEA History Section.

The shield of the Conselh Generau d'Aran (1993) is considered the one of the territory. It identifies us and we are identified by it, it is a product of our history and reflexes and synthesizes our personality and, therefore, it is a pattern for the rest of the Aran valley shields.

Era Lei 16/1990, de 13 de junhsèga, sus eth regim especiau dera Val d'Aran establic un encastre legau que permet qu'eth Conselh Generau d'Aran pogue assumir es competències que li delègue o fixe era Administracion dera Generalitat de Catalonha cossent damb era legislacion vigenta.

Eth DOGC num. 3795, de 8 de gèr de 2003, recuelh eth Decrèt 352/2002 de 24 de deseme, de transferència de competències dera Generalitat de Catalonha ath Conselh Generau d'Aran en matèria de simbèus des ens locaux. En sòn punt 2.2. indique qu'ei competència deth CGA sollicitar, prealablament ara aprobacion definitiva d'un simbèu, eth dictamen d'ua institucion o persona de reconeishut prestigi e trajectòria en matèria d'eraldica e simbèus locaux de Catalonha.

Era Seccion Provisionau d'Istòria der Institut d'Estudis Aranese acordèc de demanar ath Conselh Generau d'Aran de poder èster era Institucion qu'emetesse es dictamens senyalats. Eth plen deth CGA acordèc qu'era Seccion sigue consultada entara emision des dictamens de besonh entara oficializacion des simbèus des ens locaux aranese, enquiara sua constitucion definitiva. Es membres d'aguesta seccion an elaborat, pendent dus ans, eth tèxte deth Reglament des escuts locals dera Val d'Aran qu'a estat aprovat per unanimitat peth CGA en plen deth dia 27 d'octobre de 2004.

Eth 12 d'abriu de 2005 se publicquèc en Butletin Oficiau dera Província de Lhèida num. 49 era aprobacion definitiva de dit Reglament.

Eth 29 de junh de 2005, eth plen deth CGA aprovèc per unanimitat eth Reglament dera Seccion d'Istòria der Institut d'Estudis Aranese

Reglament des escuts des ens locaux dera Val d'Aran

Entà canalizar un procès que permete qu'es pòbles aranesi poguen recéber era ajuda que calgue, e qu'eth resultat finau sigue en consonància damb er escut dera Val d'Aran, eth Conselh Generau d'Aran determine un procediment que facilitarà eth trebalh a realizar e entad açò apròve eth Reglament.

Aguest Reglament establís es critèris e regule eth procediment entara adopcion, er usatge, era modificacion, eth cambi o era rehabilitacion des escuts des ens locals dera Val d'Aran. Aqueri nuclèus de poblacion damb entitat istorica que non son ens locals, que desiren determinar eth sòn escut, ac haràn seguint eth madeish procediment en tot demanà'c ar ens locau deth quau depenen.

Un escut ei un simbèu format per ua superfícia entre linhas, dita camp, a on se representen diuèrsi elements diti cargues eraldiques. Es elements der escut an de fundamentar-se en hèts istorics o accidents geografics, en caracteristiques pròpies der ens locau o en sòn nòm. En quinsevolh cas cau respectar es normes dera eraldica.

Correspon ath plen der ens locau o organ competent de préner er acòrd d'adopcion, d'usatge, de modificacion, de cambi o de rehabilitacion der escut. Er acòrd a de contier eth blasonament des armes e eth sòn timbre. Er escut se poderà usar dempús dera publicacion deth sòn blasonament en DOGC. Es escuts oficials s'inscriueràn en Registre qu'entad aguesta finalitat instaurarà eth Conselh Generau d'Aran, CGA, e ena seccion corresponenta deth Registre des ens locals de Catalonha.

S'enten per blasonament era descripcion dera forma, des esmalts e des cargues d'un escut. Aguest a d'èster çò mès simple e senzilh possible, tostemps que permete diferenciar-se

des auti escuts. S'a de dar preferéncia ath senhau pròpi der ens locau respècte de d'utes senhaus que i poguen figurar. Es esmalts d'un escut son es acoloriments deth camp e des cargues, er usatge e era combinacion des quaus an d'èster cossents damb es normes eraldiques. Es cargues s'an de representar tostemp cossent damb era normativa eraldica.

Era forma der escut des ens locals a d'èster quadrilonga e arredonida pera sua part inferiora o punta e en ua proporcion d'1 d'ample per 1,1 de long.

S'enten per timbre er acompanyament plaçat dessús d'un escut. Es escuts des ens locals d'Aran seràn timbradi damb era madeisha corona qu'era der escut d'Aran, ei a díder, un cercle dubèrt (sense diadèmes) d'òr e lis (sense peireria), enauçat de quate florons (tres visti) intercalats de quate puntes cuertes (dues vistes) cimades de pèrles.

Er usatge der escut ei privatiu der ens locau. Es entitats privades e es particulars pòden hèr us der escut damb era autorizacion expèssa der ens locau.

Er expedient entà adoptar, modificar, cambiar o rehabilitar er escut s'a d'incoar per acòrd deth plen o der organ competent der ens locau. Er expedient a d'includir un projècte qu'a de constar des documents següents:

Ua memòria o informe sus eth blasonament que se prepausa

Toti es antecedents eraldics, sigilografics, istorics, geografics o d'auti, enes quaus se fondamente era prepausa d'escut

Ua prepausa de blasonament

Un diboish a color der escut

Er ens locau a de sosméter eth projècte ath quau se referís er article anterior, a informacion publica, per un tèrme de 30 dies, en taulèu d'edictes. Transcorrut eth tèrme d'informacion publica, er ens locau a de transméter ua còpia der expedient, amassa damb es allegacions, ath Conselh Generau d'Aran, entà qu'emete un informe sus aguest e demane dictamen a ua institucion o persona competent ena matèria.

Un còp er ens locau age rebut eth dictamen e er informe deth Conselh Generau d'Aran e age resolut es possibles allegacions formulades en tramit d'informacion publica, er organ competent d'aqueth aprovarà, se s'escatz, eth blasonament der escut damb eth vòt favorable des dues tresaus parts deth nombre de hèt, e, en tot cas, dera majoria absoluta deth nombre legau de membres dera corporacion.

Er ens locau, en tèrme de quinze dies a compdar de londeman dera adopcion der acòrd, aurà de traméter er expedient complèt ath CGA, ar efècte dera sua inscripcion en sòn Registre des ens locals e dera sua publicacion posteriora. Passadi tres mesi des dera recepcion der expedient en CGA sense que s'agen formulat observacions, er acòrd der ens locau

se considerarà definitiu e executiu e er ens poderà instar ara inscripcion der escut enes Registres corresponents e ara publicacion ara quau s'a referit adès. S'eth CGA non a cap d'observacion a hèr sus er escut aprovat, ac a de hèr a saber ar ens locau e s'a d'inscrúer enes Registres e s'a de publicar en DOGC eth blasonament acordat.

S'er ens locau a adoptat un acòrd d'aprobacion o cambi der escut, eth quau sigue contrari as normes eraldiques o sigue susceptible d'èster confontat damb un aute escut de un aute ens locau, o non se fundamente en hèts istorics o geografics, o en caracteristiques pròpies e distintives que ne remèrquen era originalitat, exclusivitat o magnitud, ne en sòn pròpi nòm, eth CGA i formularà es observacions que creigue oportunes. En tèrme de quinze dies a compdar dera recepcion des observacions nomentades en apartat anterior, er ens locau poderà allegar aquerò que creigue convenient en defensa deth sòn acòrd, en tot adjúnher es documents o justificacions que considèrè apropiades. En cas de que non incorpòrè es indicacions deth CGA o de que non presente nau documents qu'eth CGA considèrè justificatius, er escut non serà inscrit enes Registres pertinents.

Es inscripcions des escuts an de contier es donades registraus següentes:

Nòm der ens locau

Data dera aprobacion der escut

Blasonament der escut

Diboish a color der escut

Data dera resolucion d'inscripcion en Registre

Estructura deth Reglament:

Capítol I: Principis e disposicions generaus

Article 1. Objècte deth Reglament

Article 2. Definicion d'escut

Article 3. Representativitat

Article 4. Competència

Article 5. Contengut der acòrd

Article 6. Publicacions e efèctes

Article 7. Inscripcion des escuts

Article 8. Proteccion des escuts

Capítol II: Der escut

Seccion I: Des elements der escut

Article 9. Blasonament

Article 10. Forma e brisures

Article 11. Timbre

Seccion II: Der usatge der escut

Article 12. Usatge der escut

Article 13. Incorporacion der escut en sagèth

Capítol III: Procediment d'adopcion, modificacion, cambi o rehabilitacion der escut

Article 14. Iniciacion der expedient

Article 15. Informacion publica

Article 16. Adopcion der acòrd, trametuda der expedient, registre e publicitat der escut

Article 17. Formulacion d'observacions

Capítol IV: Inscripcion des escuts en Registre des simbèus des ens locals deth Conselh Generau d'Aran.

Article 18. Donades registraus des escuts

Anèx I. Ar efècte deth capítol II. Critèris e tèrmes eraldics

Anèx II. Glosari de tèrmes eraldics

Er escut d'Aran

Era lei 16/1990, de 13 de junhsèga, sus eth regim especiau dera Val d'Aran, en sòn Títol I, article 4, especifica qu'eth simbèu deth Conselh Generau d'Aran ei er actua escut d'Aran. En 1993, 10 d'octobre, Conselh Generau d'Aran aprovèc er actua escut que le represente.

Era pròpia Lei previè que sigue eth tradicionau d'Aran. Eth tradicionau coincidís damb er actua escut de Catalonha. Açò impossibilita era sua legalizacion per motius sobradament òbvis. Aué ei clar qu'es barres soletes s'identifiquen totaument damb er escut de Catalonha e dera Generalitat. Serie dificil hèr a vèler qu'aguestes son eth simbèu tradicionau d'Aran.

Per aquerò sense renonciar ad aguest simbèu, un aute identifique ara Val d'Aran. Ena sua simbologia se mantié era identitat pròpia qu'ei consubstanciau ath nòste país, en tot establir un orde eraldic en quau es BARRES (paus), coma simbèu vengut der exterior deth nòste territòri, demoren en dusau lòc, mès en pè d'igualtat damb un simbèu mès pròpi, era CLAU. Per açò se partís pera meitat er escut. Era clau ei simpla e d'un lobul, color sable (nere, color deth hèr), en faisha e damb eth dentat, en tot guardar ara drete en forma de crotz. Clara allusion ar important papèr agut pera glèisa ena istòria d'Aran. Era CORONA REIAU represente a Aran des deth Tractat d'Emparança (1175) autreat peth rei Alfons II. Era representacion dera corona d'òr (auriò) ei pròpia des reis d'Aragon en sègle XIV. S'a adoptat eth tipe d'escut aragonés-espanhòu-quadrilong iberic, qu'a eth bèc redon.

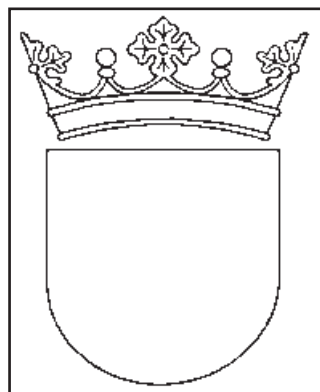

Casa "La Nheu" (Salardú).

Coma ilustracion d'açò dit enquia ara, en libre d'Albert e Jacqueline Puigoriol¹ apareish era fotografia d'ua pèira talhada en tot contier es barres, era forma exteriora der escut e, per sagèth, ce que semble èster era part importanta d'ua clau. Era nomentada pèira pòt contemplar-se encara aué ena paret d'ua des antiques cases (casa Lanhèu) dera plaça deth pòble de Salardú, encara qu'en posicion invertida.

Era forma exteriora o boca der escut

Enes documents consultats non se parle dera forma der escut. Mès enes diboishi des glòses marginaus deth Fori Aragonum de 1476 apareish era forma der escut atau e com aué la coneishem, ei a díder rectangulara, quadrilonga e arredonida pera sua part inferiora. Se tracte der estil nomenat *Aragonés* per Bassa Armengol en sòn Tractat d'Eraldica²; der estil *Espanhòu* nomenat per Vicente de Cadenas Vicent en sòn Vademécum Eraldic³ o definit per Armand de Fluvià⁴ com a Quadrilong iberic, generalizat ena peninsula Iberica des deth sègle XVII. En Armari des Sies Claus, mos trapam damb er estil *Francés*, quadrilong arredonit e acabat en punta e que, malurosament, se trape aué en dia massa estenut per tota era eraldica espanhòla, en detriment dera sobrietat e puresa dera figura classica deth nòste blason.

A despiet d'açò, s'a de precisar qu'es formes exteriores des escuts an anat seguint era mòda deth moment, segontes es epòques, e coma mòdes, mès o mens passatgères, non son per aquerò justificables.

Era corona

Era corona reiau simbolize era apertenença d'Aran ath Reiau Patrimòni. Autant es bailes coma es bailes generaus, que posteriorament damb Alfons IV passèren a cridar-se governadors reiaus⁵, designauen un mòde particular de possession: ei eth dret d'administracion dirècta deth rei sense intermediaris.

Rei d'Aragó Segle XIV
(Bassa i Armengol).

E ath viatge simbolize tanben era consideracion d'òmes liures que damb tant de *in defenden* es aranesi ath long de tota era sua istòria. En contraposicion as *servents* pròpis des senhoraments feudaus. Aran non siguec jamès senhorament feudau e es aranesi poderen afrontar victoriosament era luta entà veder-se liures des senhoraments vesins (Comenges,

Palhars, etc.) pera proteccion dera Monarquia e principaument per èster liures, donques, coma s'a dit exactament, damb servents non se defenen ne reconquisten nacionalitats.⁶ Aquesta dependència dirècta deth rei se repetís en fòrça documents. Era madeisha Generalitat nègue en 1410 e en prumèra instància era ajuda que sollicite eth sindic d'Aran dauant dera invasion parciau dera Val pes tropes dera comdessa de Comenges, (que profitèc era inexistència deth rei pera mòrt sense succession de Martin I, entà mestrejar era Val), en tot allegar qu'Aran ei causa deth Reiau patrimòni.⁷

Enes descripcions der escut d'Aran non se parle dera forma dera corona. En 1613, sonque se descriu que i a ua corona reiau sus eri (es escuts). Mès enes diboishi des Glòses Marginaus deth *Fori Aragonum*⁸, trapam dejà ua representacion dera corona dera epòca e que seguís estant parièra ara que trapam coma corona deth rei d'Aragon, deth segle XIV.⁹

II Coronamtu regis aragonum

Corona Real Española.

En 1753, en Armari des Sies Claus, era corona reiau ei era pròpia dera casa de Borbon, causa logica se s'a en compde qu'era dita casa reinaue en Espanha des der an 1714 e qu'eth madeish Felip V ratifiquèc e confirmèc es Furs e Privilègis aranesi, e per tant era corona borbonica assumic en escut eth papèr qu'enquia alavetz auie amiat era d'Aragon.

Era clau

Es documents istorics balhen, des dera edat mieja, contunhada e repetida referéncia ara denominacion que li dèren autan es reis d'Aragon com es francesi e espanhòus ath territòri d'Aran.

*Aran est clavis Pallarium et Ripparcurcie et terre nobilis G. De Erillo*¹⁰

*Clavis Pallarium et Ripparcurtie*¹¹

Clavis Pallarium

*Clavis regni Francie ab illa parte*¹²

Eth rei Pere IV, en un privilègi autrejat ara Val en 1381, dispause qu'Aran non pòt èster separada dera Corona Reiau per èster clau deth pas tà França.¹³ En 1613, Juan Francisco de Gracia escriu ath rei qu'era Val d'Aran ei plaçada enes confins des Reiaumes de França, qu'alavetz soent èren enemics, e que coma diguec eth rei Joan, ei era clau des d'Espanha.¹⁴

Sense anim d'acabar es referéncias istoriques, demore clar qu'era clau ei un concèpte que definís endonviadament eth papèr estrategic d'Aran ena istòria.

En segle XIX quauqui pòbles dera Val adòpten era clau enes sòns escuts, en tot èster Les e Vielha es pòbles que la incorporèn definitivament e damb aguest especiau significat.

Se pòt relacionar tanben era clau damb er Armari des Sies Claus, pera relacion dirècta damb es sies Terçons d'Aran, e peth besonh d'èster present un conselhèr de cada terçon damb era sua pròpia clau entà poder hèr us dera documentacion e bens deth Govèrn d'Aran, custodiats en aqueth Armari.

Es barres (Paus)

En 1613, ena Relacion hèta per Juan Francisco de Gracia de Tolba, visitador reiau, ath rei Felip III, mos trapam damb qu'en sòn Capítol II e ena part dedicada a descripcion Armes e municions deth Castèth de Vielha, mos ditz textuaument: *Han fe hallado en este Castillo dos piezas de artilleria, feis de campaña, con todos sus encaulcamentos, e en aquestos ocho tiros, estan estampados, ò vaziadados unos escudos con las barras de Aragon, y una corona Real sobre ellos, que son las armas del valle.*¹⁵

En Armari des Sies Claus, construït en 1753 e que se consèrve en Musèu dera Val d'Aran, figure en sòn centre un escut coincident damb era descripcion anteriora: *ues barras d'Aragon e ua corona Reiau*

Ena Revue de Comminges¹⁶ de 1921, Maurice Gourdon en descriuèr era Tor deth Castèth de Salardú (actuau campanau) mos ditz: *Sus era pèira centrau deth cubèrt ogivau ei gravat un escut damb es armes dera Val: guèules e quate paus d'aur*¹⁷. Albert e Jacqueline Puigoriol concludissen: *coma simbèu tangible d'aguest celèbre litigi, demoren en escut dera Val e des sues viles dus signes precisi: - eth deth ganhador, eth rei de Catalonha e Aragon, representat pes Quate barres (plan esculpides, ath delà, en portalades e modilhons) e era Clau...*¹⁸

Enquiara creacion dera Bailia Generau existien en Aran tres bailies. Eth Baile de Vielha auie ua cèrta preeminéncia sus es auti pr'amor de poder actuar coma representant reiau en tot er An. En bèri documents conservadi en Archiu dera Corona d'Aragon, es testimònis des negociacions de Vielha, de 1312, afirman qu'es bailes deth terçon de Vielha auien un bacul *longitudinis unius pedis* damb eth sagèth d'Aragon.¹⁹

Era assumpcion des quate barres pòt provier des tractats d'emparament qu'es aranesi soscriuen damb es reis d'Aragon e deth rangue e consideracion que laguens dera Corona auec Aran pendent tota era edat mieja.

Enquia non hè guaire, fòrça pòbles d'Aran mantengueren enes sòns escuts d'ua manèra o ua auta es barres. Eth pròpri caplòcl, Vielha, non a deishat de mantier-les.

Es barres, eraldicament cridades Paus, son en nombre de quate vermelhes (gules) sus hons (camp) auriò (òr).

En tot atier a tot çò que s'a comentat er escut d'Aran demore definit eraldicament com:

Escut talhat

Prumèr, de plata:

ua clau en faisha, de sable

Dusau, d'òr:

quate paus de gules

sagerat de corona dubèrta deth sègle xiv des reis d'Aragon

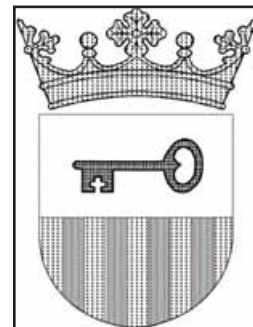
Enes imatges der escut en blanc e nere s'a de tier en compte qu'es colors e metaus se representen internacionaument per:

Er auriò (òr) per puntets

Eth gris (plata) se dèishe en blanc

Eth vermelh (gules) per linhas verticaus

Eth nere (sable) per linhas orizontaus e verticaus crotzades

Notes

- 1 Albert i Jaqueline PUIGORIOL (1972), *La Vall d'Aran*, Barcelona, Depósito Librería Quera, p. 19.
- 2 Manuel BASSA I ARMENGOL (1973), *Tractat General d'Heràldica. Origen, història dels escuts i normes per a formar-los i llegir-los*, Barcelona, Editorial Millà, p. 140.
- 3 Vicente de CADENAS (1984), *Vademécum Heràldico*, Madrid, Editorial Hidalguía, p. 15.
- 4 Armand de FLUVIÀ (1982), *Diccionari General d'Heràldica*, Barcelona, EDHASA, p. 165.
- 5 Arxiu de la Corona d'Aragó, reg. 504, 1r.
- 6 Joan REGLÀ CAMPISTOL (1951), *Francia, la Corona de Aragón y la Frontera Pirenaica*, Madrid, CSIC, p. 283.
- 7 Arxiu de la Corona d'Aragó, vol. 633, p. 115.
- 8 Biblioteca General Universitaria de Zaragoza, *Fori Aragonum*, 1476.
- 9 Manuel BASSA I ARMENGOL, *Op. cit.*, p. 140.
- 10 Arxiu de la Corona d'Aragó, 1312, Cancelleria de Jaime II, num. 4589.
- 11 Joan REGLÀ CAMPISTOL, *Op. cit.*, p. 268.
- 12 Biblioteca Nacional de París, *Coleccion Clairambaul*, vol. 1021, huelha 75.
- 13 Manuel ABIZANDA BROTO (1944), *El Índice de Privilegios del Valle de Aran*, Balaguer, IEI, p. 7.
- 14 Juan Francisco de GRACIA DE TOLVA (1793), *Relacion al Rey Don Phelipe III Nuestro Señor. Del Nombre, Sitio, Planta, Fertilidad, Poblaciones, Cañillos, Iglefias i Perfonas del Valle de Aran, de los Reyes que le han poffeido, fus conquiftas, Coftumbres, Leyes i gouierno. 1613*, Madrid, Antonio Espinonas, impressor, p. 94.
- 15 Juan Francisco de GRACIA DE TOLVA, *Op. cit.*, p. 19
- 16 *Revue de Comminges*, 1921, p. 126.
- 17 Corràctament aurie de díder: “d'aura e quate paus de guèules”.
- 18 Albert i Jaqueline PUIGORIOL, *Op. cit.*, p. 18.
- 19 Joan REGLÀ CAMPISTOL, *Op. cit.*, p. 274. Arxiu de la Corona d'Aragó, reg. 63, 19r-21v.

Bibliografia

- “El Solsonès, La Vall d'Aran”, *Catalunya Romànica*, Tom XIII. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1987.
- “Vall d'Aran, Alt Urgell, Andorra”, *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, Tom 16. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, 1984.
- A. MARTÍN, Fernando (1988). “Los atributos reales en las colecciones del Patrimonio Nacional”, *Reales Sitios*, Revista del Patrimonio Nacional [Madrid], núm. 97, p. 39-44

ABIZANDA Y BROTO, Manuel (1944). *El Índice de Privilegios del Valle de Aran*. Balaguer: Instituto de Estudios Ilerdenses, CSIC.

ATIENZA NAVAJOS, Julio de (1989). *Nociones de Heráldica*. Madrid: El Libro Aguilar.

BASSA ARMENGOL, Manuel (1982). *Tractat General d'Heràldica*. Barcelona: Editorial Millà.

BASSA I ARMENGOL, Manuel (1973). *Tractat General d'Heràldica Origen, història dels escuts i normes per a formar-los i llegir-los*. Barcelona: Editorial Millà.

BASSA y ARMENGOL, Manuel (1968). *Els Escuts Heràldics dels Pobles de Catalunya*. Barcelona: Editorial Millà.

BELLMUNT i FIGUERAS, Joan (1991). *Fets, costums i llegendes. Val d'Aran*. Lleida: Rogès Editors.

Biblioteca General Universitaria de Zaragoza. *Fori Aragonum*, 1476.

CADENAS Y VICENT, Vicente de (1984). *Vademécum Heráldico, Aplicacion de la Ciencia del Blasón, con especial referencia a la Heráldica Eclesiástica*. 2ª edición. Madrid: Instituto Salazar i Castro, CSIC, Editorial Hidalguía.

CADENAS Y VICENT, Vicente de (1994). *Fundamentos de Heráldica. Ciencia del Blasón*. 2ª edición. Madrid: Editorial Hidalguía.

Centellas Salamero, Ricardo (coord.) (1993). *Los Reyes de Aragón*. Zaragoza: Caja de Ahorros de la Inmaculada de Aragón.

CHRISTIAN SELLNER, Albert (1994). *Calendario perpetuo de los santos*. Barcelona: Editorial Edhasa.

CLAVERÍA ANER, Ángel (1992). *Estudio técnico sobre el Escudo de Aran*. [inèdit]

CLAVERÍA ANER, Ángel (1994). *El Escudo de Aran. Parte expositiva y Parte descriptiva*. [inèdit]

COLL, Pep (1994). *Viatge al Pirineu fantàstic*. Lleida: Edita Diari Segre.

CRUSAFONT i SABATER, M. (1989). *Barcelona y la moneda catalana*. Barcelona: Caixa de Pensions.

DE CADENAS Y VICENT, Vicente (1987). *Repertorio de Blasones de la Comunidad Hispánica*. 2ª edición. Madrid: Hidalguía.

DE CADENAS Y VICENT, Vicente (1989). *Diccionario Heráldico. Términos, piezas i figuras usadas en la Ciencia del Blasón*. 4ª edición. Madrid: Hidalguía.

DE FLUVIÀ i ESCORSA, Armand (1982). *Diccionari General d'Heràldica*. Barcelona: EDHASA.

- DE RIQUER, Martí (1983). *Heràldica Catalana, des de l'any 1150 al 1550*. Barcelona: Quaderns Crema.
- DE SAGARRA, Ferran (1916). *Sigil·lografia Catalana. Inventari, descripció i estudi dels Segells de Catalunya*. Barcelona: Estampa d'Hernich I C^a.
- Escudo de Aran*, informe-estudi, Conselheria de Gobernacion, Conselh Generau d'Aran, octubre, 1993. [inèdit]
- FATÁS, Guillermo & REDONDO, Guillermo (1995). *Blasón de Aragón. El Escudo y la Bandera*. Zaragoza: Diputación General de Aragón.
- FLUVIÀ i ESCORSA, Armand de (1994). *Els Quatre Pals. L'escut dels Comtes de Barcelona*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- GARCÍA GARRAFFA, A. y A. (1968). *El Solar Catalán, Valenciano y Balear*. San Sebastián: Librería Internacional.
- GAVÍN, Josep M. (1978). *Inventari d'esglésies. Baixa Ribagorça. Alta Ribagorça. Vall d'Aran*. Barcelona: Arxiu Gavín.
- GRACIA, Juan Francisco de. *Relacion al Rey Don Phelipe III Nuestro Señor. Del Nombre, Sitio, Planta, Fertilidad, Poblaciones, Caftillos, Iglefias i Perfonas del Valle de Aran, de los Reyes que le han poffeido, fus conquiftas, Coftumbres, Leyes i gouierno*. 1613, Antonio Espinonas, impressor. Madrid, 1793.
- INSTITUT D'ESTUDIS ILERDENCs, PLEYÁN DE PORTA. *Heràldica provincial y toponomástica*, 1877, Legado: Manuscritos, Caja 116.
- Los Alfabetos*. Barcelona: Editores Montaner y Simón, 1887.
- MADOZ, Pascual (1845-1850). *Diccionario geográfico, estadístico, histórico de España y sus posesiones de ultramar*. Madrid.
- Manual de Sigilografía*, Ministerio de Educación y Cultura, Secretaría de Estado de Cultura, Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, Madrid, 1996.
- MARISTANY, Manolo (1986). *El Valle de Aran*. Barcelona: Ediciones Martínez Roca, S.A.
- MESSÍA DE LA CERDA Y PITA, Luis F. (1990). *Heràldica Española. El Diseño Heràldico*. Madrid: Ediciones Aldaba.
- MIRANDA, Ana (1996). *Las Iglesias del Valle de Aran*. Zaragoza: Mira Editores, S.A.
- MONYARCH, Josep & VIDAL, Francesc (1991). *Escuts Heràldics dels Pobles de Lleida*. Lleida: Diari La Mañana S.A.
- MUSÈU DERA VAL D'ARAN, Antonio Calbetó (1910). *Carta de 1º de Septiembre de 1910 de Convocatoria de Reunión, para el Domingo 11 de Septiembre, de los Alcaldes del Valle para tratar con la Junta de Instrucción Pública*.